

**SEÇİCİ DİNLEME İLE NOT ALARAK DİNLEME
YÖNTEMLERİNİN ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİNE ETKİSİ****THE EFFECT OF SELECTIVE LISTENING AND LISTENING
METHODSES BY NOTE-TAKING ON LISTENING
COMPREHENSION SKILL OF SIXTH GRADE STUDENTS***Dilek CERAN****Özet:**

Sosyal yaşantının ve öğrenme sürecinin içinde doğumdan itibaren aktif olarak kullanılan dinleme, diğer beceri alanlarında olduğu gibi geliştirilebilir bir nitelik taşımaktadır. Dinlemenin özellikle eğitim öğretim sürecindeki etkin rolü, bu becerinin belirli bir program dâhilinde ve sistematik şekilde geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Geliştirilme sürecinde, dinleme yöntem ve tekniklerini uygulamak, bunları öğrencilerin bilinçli ve etkili kullanılmasını öğretmek, hedeflenen amaçlara ulaşabilmeyi sağlayacaktır. Farklı dinleme yöntemlerinin dinlediğini anlama becerisine etkisini tespit etmek amacıyla bu çalışmada, seçici dinleme ile not alarak dinlemenin anlamaya etkisi deneysel yönteme dayalı olarak araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Konya İli Meram İlçesi Mehmet Beğen Ortaokulunda öğrenim gören 51 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin dinleme becerisini ölçmek için bir dinleme metni ve bu metne bağlı olarak hazırlanan “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları” kullanılmış ve bu sorulara verdikleri cevaplar nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile incelenmiştir. Bulgularda; seçici dinleme yönteminin not alarak dinlemeye göre dinlediğini anlama becerisini daha çok geliştirdiği, bununla beraber not alarak dinleme eğitiminin uygulandığı kontrol grubunun ön test ve son test sonuçları arasında da anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme, Seçici Dinleme, Not Alarak Dinleme, Türkçe Eğitimi.

Abstract:

Listening which is actively used beginning from birth in social life and learning process has a changeable quality as in other skill areas. The effective role of listening, especially in the process of education, makes the development of this skill essential in a certain program and a systematic way. Applying listening methods and techniques, teaching students how to use them consciously and effectively will

* Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü - Konya dlkcrn@yahoo.com

Dilek Ceran

Seçici Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi

The Effect of Selective Listening and Listening Methods by Note-Taking on Listening Comprehension Skill of Sixth Grade Students

result in achievement of targeted goals in this process. In this research, in order to determine the effect of different listening methods on listening comprehension, the effect of selective listening and listening by note-taking was investigated, depending on the experimental method. The study group of the research consisted of 51 sixth grade students attending Mehmet Beğen Secondary School in Selçuklu District of Konya Province. In the research, a listening text and “Open Ended Listening Comprehension Questions” which were prepared based on this text were used in order to measure listening skills of students and the answers given to these questions were examined by using the document analysis which is one of the qualitative research methods. In the findings, it was determined that selective listening developed listening comprehension more in comparison with listening by note-taking, however, there was a considerable difference between pretest and posttest results of the control group in which listening education by note-taking was conducted.

Key words: Listening, Selective Listening, Listening by Note-Taking, Turkish Education.

GİRİŞ

İşitme, duyu organında ve beyinde tıbbi bir sorun olmadığı takdirde doğuştan getirilen bir yetidir. Bu yeti dinlemenin gerçekleşmesinde ön koşuldur. Dinleme ise eğitim öğretim sürecinde belirli bir program dâhilinde ve sistematik şekilde geliştirildiğinde amaca uygun kullanılabilen bir beceriye dönüşür.

Dinleme becerisi üzerine yapılan tanımlar, işitme ve dinleme arasındaki anlamaya dayalı farklılığın etrafında şekillenmektedir. Özbay (2005, s. 11) dinlemeyi “*Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliği*” şeklinde tanımlarken Demirel (2003, s. 33), “*konuşan kişinin vermek istediği mesajı doğru olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme becerisi*” diye ifade etmektedir. Bunların dışında dinlemeyi “*dinleyicinin önce söylenenlerle, sonra söylenenler arasında bağlantı kurma ve iletişim içindeki işlevini anlama yeteneği*” (Temur, 2001, s. 61); “*konuşmada ileri sürülen düşünceleri anlamak, yorumlamak, değerlendirmek, organize etmek, aralarındaki ilişkileri saptamak ve belleğimizde saklamaya değer bulduklarımızı seçip ayırmak*” (Taşer, 2000, s. 214); “*seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmayla ve onlara dikkati vermeyeyle başlayan, belli işitsel işaretlerin tanınması ve hatırlanmasıyla süren ve anlamlandırılmasıyla son bulan psikolojik bir süreç*” (Ergin ve Birol, 2000, s. 115); “*karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi alma ve yorumlama çabası*” (Umagan, 2007, s. 149) ifadeleriyle betimleyen tanımlar da vardır.

Rost'a (1994) göre dinleme, her gün etrafımızda olup bitenleri anlamlandırmak için kullandığımız dil becerisidir. Konuşmayla birlikte birbirini bütünleyen bu iki beceri bireyin sadece öğrenim hayatının değil günlük hayatının da anlama ve anlaşma hususundaki en önemli unsurlarıdır. Alan yazındaki araştırmalarda da dinlemenin insanın hayatında ilk kazandığı ve en çok kullandığı dil becerisi olduğu söylenmektedir (Özbay, 2012; Yalçın, 2002; Cemiloğlu, 2004; Güneş, 2007; Tompkins 1998; Doğan, 2011).

Wacker ve Hawkins (1996) % 45'lik oranla, günlük hayatta en fazla kullanılan dil becerisinin dinleme olduğunu ortaya koymakla, insanların okuduklarından, konuştuklarından ve yazdıklarından daha çok dinlediklerini göstermektedir (Akt. Doğan, 2010). Benzer şekilde Temizyürek (2011) de kişinin iletişim içinde geçirdiği sürenin % 60'ının dinleme olduğunu; Sever (2011) ise bireyin diğer insanlarla birlikte olduğu sürenin % 42'sini dinleyerek geçirdiğini belirtmiştir. Wolvin ve Coakley'in bir araştırmasında ise (1988) öğrencilerin okuldaki zamanlarının yarısından çoğunu dinlemeyle geçirdikleri tespit edilmiştir (Akt. Cihangir, 2004a, s. 11). Bu çalışmalar, dinleme becerisinin bir iletişim söz konusu olduğunda ne kadar etkili ve önemli olduğuna işaret etmektedir. Ancak karşılıklı bir iletişimin olmadığı durumlarda dinleme becerisinin daha yüksek oranlarda kullanıldığı görülmektedir. Bilhassa radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları, bireyin dinleme becerisini daha aktif kullanmasını gerektirmektedir. Özbay'a (2001) göre de radyo ve televizyon programlarının, tiyatroların, konferansların, konserlerin dinlenmesi ve seyredilmesi çağımız insanının vazgeçemeyeceği ihtiyaçları arasındadır ve bunlar, tek taraflı olarak dinleme becerisi ile ilgilidir.

Sosyal hayatın içinde aktif ve çokça kullanılan dinleme becerisi öğrenim hayatında da aynı derecede kullanılmaktadır. Öğrenci, düz anlatım yönteminin kullanıldığı derslerde öğretmenini; etkinlik temelli derslerde arkadaşlarını dinleme yoluyla öğrenme sürecini gerçekleştirmeye çalışır. Bu bağlamda dinleme becerisi gelişmiş öğrencilerin dersleri anlama düzeylerinin artacağı ve ders başarısının buna paralel olarak yükseleceği söylenebilir (Doğan, 2010).

Dinlemenin eğitim öğretim sürecindeki etkin rolüne Türkçe öğretim programında da detaylı olarak yer verilmiştir. Programa göre dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesiyle öğrencilerin "*dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri*" (MEB 2006, s. 5) de gelişecektir. Öğrencilerin bu üst becerilere ulaşmasını sağlamak amacıyla programda "dinleme/izleme kurallarını uygulama, dinlenen/izlenen anlama ve çözümleme, dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma" olmak üzere beş

Dilek Ceran

Seçici Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi

The Effect of Selective Listening and Listening Methodses by Note-Taking on Listening Comprehension Skill of Sixth Grade Students

temel amaç ve bunlara bağlı 42 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımların sadece derste öğretmeni ya da arkadaşlarını dinleme yoluyla gerçekleşmesi mümkün olamayacağından, Türkçe derslerinde dinleme metinlerinin kullanılması ve bu metinlerin dinletilmesinde farklı dinleme yöntem ve tekniklerinden faydalanmak suretiyle sistematik bir dinleme eğitimi ön görülmüştür. Brent ve Anderson'a (1993) göre insanlar bildiklerinin % 80' ini dinleme yoluyla edinirler; buna karşılık çoğu yetişkin dinleme etkinliğinin verimliliğini %25'in üzerinde çıkaramamaktadır. Bu durum başarılı bir öğrenme gerçekleştirilmede dinlemenin öğretim programının hedefleri doğrultusunda bilinçli ve tekniğine uygun yapılmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

Dinleme yöntem ve teknikleri ile ilgili farklı başlık ve sınıflandırmalar yapılmıştır. Ancak Türkçe dersine esas olan öğretim programında yer alan dinleme yöntem ve teknikleri katılımlı dinleme, katılımsız dinleme/izleme, not alarak dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme, yaratıcı dinleme/izleme, seçici dinleme/izleme ve eleştirel dinleme/izleme (MEB, 2006, s. 62-63) olarak belirlenmiştir.

Bu yöntem ve tekniklerden araştırmaya konu olan not alarak dinleme yöntemi ile ilgili programda şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden dinleme/izleme amaçlarına göre notlar almaları istenir. Not alınırken dikkat etmeleri gereken noktalar (ana fikrin, önemli ifadelerin, güzel sözlerin not alınması; özgün ifadelerin kullanılması vb.) hatırlatılır. Öğrencilere not alabilecekleri çalışma kâğıtları verilir” (MEB, 2006, s. 61).

Not almak dinlenen bilgilerin kalıcılığını sağlamada önemli bir yöntem olmakla birlikte ihtiyaca yönelik doğru notları almak zor bir iştir. Dolayısıyla seri bir konuşmanın içinden istenilen ve gerekli bilgileri not alabilmek düzenli ve sistemli bir eğitimle mümkündür. Öğrencilerin özellikle derslerde öğretmenlerinin verdiği bilgi yelpazesinden neyi ne kadar not alacaklarını bilmeleri onların akademik başarılarını olumlu yönde etkileyecektir. Bu anlamda not alarak dinlemenin boyutları ve farklı tekniklerle not almanın da öğretilmesi gerekir. Klasik not alma tekniklerinin yanı sıra zihinde haritalama, kavram haritası, Cornell tekniği ve benzeri yollarla öğrencilerin dinlediklerini not alma becerileri desteklenmelidir.

Araştırmada kullanılan ikinci dinleme yöntemi olan seçici dinleme ise öğretim programında;

“Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilerek dinlenmesi/izlenmesidir.

Uygulama: Seçici dinleme/izleme aşağıdaki şekillerde uygulanabilir:

1. Önceden hazırlanmış sorular dağıtılarak öğrencilerden bunların cevaplarını bulmaya yönelik olarak dinlemeleri/izlemeleri istenir.

2. Dinleme/izleme amacına veya ilgi alanına yönelik olarak dinlenenlerden/izlenenlerden bir veya birkaç bölüm/ konu seçilerek yalnızca bu kısımlar dikkatle dinlenir/izlenir.

Örneğin; hazırlanan bir karşılıklı konuşmada (öğretmen-öğrenci, doktor-hasta, satıcı-müşteri vb.) tarafların birbirlerinin konuşmalarından seçme yapmaları ve bunları sınıfta değerlendirmeleri istenir.” (MEB: 2006, s. 62) şeklinde yer almıştır.

Bu yöntemde öğrencilerin dikkatini dinlenen/izlenenlerin belirli bölümlerine yoğunlaştırarak dinlemesi esastır. Not alarak dinlemede öğrenci ilgi ve ihtiyacına dönük olarak nereyi dikkatle dinleyeceğini kendi seçerken seçici dinlemede önemli ve gerekli bölümlere önceden dikkat çekilmekte ve bu kısımların daha dikkatle dinlenmesi konusunda öğrenciler yönlendirilmektedir. Seçici dinleme kişinin amacına daha kolay ulaşmasını sağlamada önemli bir yöntemdir. Bu yöntem bilinçli kullanıldığında zamandan tasarruf etmeyi sağlar (Kaplan, 2004, s. 44). Yıldırım’a (2007) göre dinleyici, konuşmadaki mesajın anlaşılmasına yardımcı olacak bölümler üzerinde dikkatini toplar ve sadece o bölümleri seçici dinleme yoluyla ayırt ederek dinlerse konuşmayı tam ve doğru olarak kavrayabilir. Dolayısıyla öğrenme sürecinde seçici dinleme yöntemini aktif olarak kullanmak öğrencinin başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda dinleme eğitimi sürecinde seçici dinleme yönteminin de uygulamalarla öğrenciler tarafından kullanılmasını sağlamak gerekir.

Öğrenciler öğretim sürecinde her iki dinleme yöntemini de kullanmaktadır. Ancak bu kullanımın bilinçli olması öğrenciye hem zaman hem öz bilgiye ulaşma hem de dinlediğini doğru anlama açısından katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; seçici dinleme yönteminin not alarak dinleme yöntemine göre öğrencilerin dinlediğini anlama becerisine etkisini belirlemektir. Alan yazında iki farklı dinleme yönteminin öğrencilerin dinlediğini anlama becerisine etkisini inceleyen bir çalışma yoktur. Bu çalışma iki farklı yöntemin dinlediğini anlama becerisine etkisini deney ve kontrol grupları aracılığıyla birbiriyle karşılaştırmayı hedeflemektedir.

Problem Cümlesi

Dinlediğini anlama becerisini seçici dinleme yöntemine göre gerçekleştiren altıncı sınıf öğrencileriyle not alarak dinleme yöntemine göre

Dilek Ceran

Seçici Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi

The Effect of Selective Listening and Listening Methodses by Note-Taking on Listening Comprehension Skill of Sixth Grade Students

gerçekleştiren altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

Problem cümlesine esas olmak üzere aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Deney grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1. YÖNTEM

1.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, araştırma yöntemi olarak ön test-son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar bir konudaki neden sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmak için kullanılır. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel yöntemde rastgele yöntemle seçilen ve birbirine denk olan deney ve kontrol grupları belirlenerek iki grup için de ön test-son test uygulamaları yapılır. Yapılan ön test-son test sonuçları t testi ile değerlendirilerek etkisi incelenen değişkenin bir fark yaratıp yaratmadığı tespit edilir (Balci, 2011, s. 257). Ayrıca ön test ve son test için kullanılan “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları” doküman analizi yoluyla incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Konya İli Meram İlçesi’nde 2014-2015 eğitim öğretim yılında Mehmet Beğen Ortaokulunda öğrenim gören 51 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın yürütüleceği okulda altıncı sınıflarda bulunan toplam on dört şubedeki öğrenciler arasında dinleme becerilerine yönelik bir ön çalışma yapılmış ve aralarında anlamlı farklılık bulunmayan şubelerden rastlantısal olarak 6/A ve 6/C şubeleri kontrol ve deney grubu olmak üzere belirlenmiştir. Kontrol grubunu oluşturan 6/A sınıfında 14’ü kız, 12’si erkek olmak üzere 26; deney grubunu oluşturan 6/C sınıfında 13’ü kız, 12’si erkek olmak üzere 25 öğrenci bulunmaktadır.

1.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek için seçilen ön test ve son test metnine yönelik hazırlanan “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”nın değerlendirilmesiyle elde edilmiştir.

Ön test ve son test uygulamaları için altı metin seçilmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda ön test ve son testte kullanılmak üzere “Deney” isimli metne karar verilmiştir. Ön test ve son testte kullanılan metin için “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları” hazırlanmış ve testin soruları yine uzman görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir. “Deney” isimli dinleme metni için dinlediğini anlamaya yönelik yirmi soru hazırlanmış, üç alan uzmanından bu soruları puanlamaları istenmiş ve en çok puanı alan on iki soru ile “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları” hazırlanmıştır. Ön test ve son test puanlarının değerlendirilmesinde bu açık uçlu sorulardan elde edilen puanlar kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ön test ve son testteki sorulara verdikleri cevaplar, önceden hazırlanmış cevap anahtarına göre araştırmacı ve bir gözlemci tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacının ve gözlemcinin yaptıkları değerlendirmelere, geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Pearson Korelasyon Analizi sonucu, öğrencilerin ön testteki değerlendirmelerinde $r = .94$ ($p < 0.01$); son testteki değerlendirmelerinde ise $r = .91$ ($p < 0.01$) şeklinde bulunmuştur. Bu durum araştırmacı ve gözlemcinin değerlendirmelerinin oldukça uyumlu olduğuna işaret etmektedir.

1.4. Araştırmanın Uygulanması

Araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılının birinci yarısında Konya İli Meram ilçesi Mehmet Beğen Ortaokulunda uygulanmıştır.

Seçici dinleme ve not olarak dinleme yöntemlerinin deney ve kontrol grubuna uygulanmasına aynı anda başlanmıştır. Araştırmanın uygulaması haftada bir ders saati olmak üzere 10 haftalık bir süreci kapsamaktadır. Dinlediğini anlama becerisi üzerine yürütülen bu çalışma; kontrol grubuna not olarak dinleme yöntemi, deney grubuna seçici dinleme yöntemi uygulanarak yapılmıştır.

Not olarak dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubuna, öncelikle bu yöntem hakkında bilgi verilmiş; araştırmacının rehberliğinde anahtar kelime tespiti ve önce paragrafta sonra da metinde önemli kısımları belirleme çalışmaları yapılmıştır. Eğitim süresince not olarak dinleme yöntemine uygun olarak hazırlanmış etkinliklerle öğrencilerin dinleme becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Seçici dinleme yönteminin uygulandığı deney grubuna ise, öncelikli olarak yöntemin ne olduğu ve nasıl kullanıldığı hakkında bilgi verilmiş, bu

bilgiler kısa örnek ve uygulamalar aracılığıyla somutlaştırılmıştır. Eğitim sürecinde öğrencilere dinletilecek olan metinlerle ilgili sorular bazen önceden belirtilmiş bazen de hangi bölümleri dikkatle dinleyecekleri hususunda yönergeler verilmiştir. Böylelikle seçici dinleme yoluyla dinlediklerini anlama becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Çalışmada, ön test ve son test için hazırlanan dinlediğini anlama soruları önceden hazırlanmış cevap anahtarı doğrultusunda puanlanmış ve elde edilen veriler SPSS 18.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları puanların arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunun kendi içinde ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla ise gruplara eşleştirilmiş t testi uygulanmıştır.

2. BULGULAR

Bu bölümde, toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt amaçlarına göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

2.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı, “Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklindedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan ön testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları tablo 1’deki gibidir:

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kontrol	26	6,46	2,453	49	,603	,550
Deney	25	6,08	2,040			

Tablo 1’de görüldüğü gibi, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin, uygulama öncesinde dinlediğini anlama becerisine ilişkin ön test sonuçları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($t(49) = ,603; p > ,05$). Bu bulgu, deneysel çalışma öncesinde, deney ve kontrol

gruplarında bulunan öğrencilerin dinlediklerini anlama bakımından benzer düzeyde olduğunu göstermektedir.

2.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı, “Kontrol grubu öğrencilerinin “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” olarak ifade edilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerin yapılan uygulamalar sonunda dinlediğini anlama becerilerindeki gelişimi gözlemlemek için yapılan eşleştirilmiş gruplar için t testi sonuçları Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2. Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Ön Test	26	6,46	2,453	25	4,604	,000
Son Test	26	8,12	1,366			

Kontrol grubunun ön test ve son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla ilişkili ölçümler için kullanılan eşleştirilmiş t testi uygulanmıştır. Tablo 2’ye göre kontrol grubunun ön test toplam puanları ile son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t(25) = 4,604; p < .05$). Kontrol grubunun son test puan ortalamasının ($\bar{X} = 8,12, ss = 1,366$), ön test toplam puan ortalamasından ($\bar{X} = 6,46, ss = 2,453$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle kontrol grubuna verilen not olarak dinleme eğitiminin genel olarak öğrencilerin dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği söylenebilir.

2.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı, “Deney grubu öğrencilerinin “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” olarak ifade edilmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin uygulamalar sonunda dinlediğini anlama becerilerindeki gelişimi gözlemlemek için yapılan eşleştirilmiş gruplar t testi sonuçları tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3. Deney Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Ön Test	25	6,08	2,040	24	8,485	,000
Son Test	25	9,68	1,796			

Deney grubunun ön test ve son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla ilişkili ölçümler için kullanılan eşleştirilmiş t testi uygulanmıştır. Tablo 3'e göre kontrol grubunun ön test toplam puanları ile son test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t(24) = 8,485; p < .05$). Deney grubunun son test puan ortalamasının ($\bar{X} = 9,68, ss = 1,796$), ön test toplam puan ortalamasından ($\bar{X} = 6,08, ss = 2,040$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle deney grubuna verilen seçici dinleme eğitiminin genel olarak öğrencilerin dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği söylenebilir.

2.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı "Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları"na göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan son testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 4'teki gibidir:

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Testi Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Ön Test	26	8,27	1,116	49	3,384	,001
Son Test	25	9,68	1,796			

Tablo 4'te görüldüğü üzere, seçici dinleme yönteminin uygulandığı deney grubu ile not alarak dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son testten elde ettikleri puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı düzeyde bir farklılık vardır ($t(49) = 3,384; p < ,05$). Deney grubunun son test puan ortalaması ile kontrol grubunun son test puan ortalaması arasında deney grubu lehine 1,41 puanlık bir fark bulunmaktadır.

Bu bulguya göre; seçici dinleme eğitimi alan deney grubundaki öğrencilerin, not alarak dinleme eğitimi alan kontrol grubundaki öğrencilere göre dinlediğini anlama becerileri anlamlı düzeyde artmıştır.

3. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın alt amaçlarından hareketle elde edilen bulgulara ait sonuçlar şöyledir:

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

2. Kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

3. Deney grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre ön test ve son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin, “Açık Uçlu Dinlediğini Anlama Soruları”na göre son test toplam ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda, dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesinde seçici dinleme yönteminin uygulandığı deney grubu ile not alarak dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık meydana geldiği belirlenmiştir. Bu farklılığın, seçici dinleme yönteminin kullanıldığı deney grubundaki öğrenciler lehine olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle, seçici dinleme yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin son test sonucunda dinlediğini anlama becerisi düzeyleri, not alarak dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinden daha yüksektir.

Alan yazında dinleme becerisi üzerine yapılan deneysel çalışmalar, ya geleneksel yöntem ile her hangi bir dinleme yönteminin öğrencilerin dinlediğini anlama becerisine etkisini karşılaştırmaya ya da bir öğrenme stratejisinin dinleme becerisine katkısını belirlemeye yöneliktir (Yangın, 1998; Cihangir, 2004b; Aydın, 2009; Kırbaş, 2010; Maden ve Durukan, 2010; Türkyılmaz, 2010; Aytan, 2011; Kocaadam, 2011; Şahin ve Aydın,

Dilek Ceran

Seçici Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi

The Effect of Selective Listening and Listening Methodses by Note-Taking on Listening Comprehension Skill of Sixth Grade Students

2011; Yangın ve Katrancı, 2013; Karabacak, 2014). Bu çalışmalarda ulaşılan sonuçlara göre özel bir strateji, yöntem ya da teknik kullanılan deney grubunda, dinlediğini anlama becerisinin doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubuna göre daha çok geliştiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte çalışmalarda doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarında da dinlediğini anlama becerisinde kısmen artışın olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalardan Kocaadam (2011) ve Karabacak'ın (2014) çalışmaları bu çalışmaya konu olan not alarak dinleme ve seçici dinleme yöntemini doğrudan öğretim yöntemi ile karşılaştırmaktadır. Kocaadam'ın (2011) not alarak dinleme yönteminin öğrencilerin dinlediğini anlamaya etkisini araştırdığı çalışmada, söz konusu yöntemin geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Karabacak'ın (2014) çalışmasında da seçici dinleme yönteminin doğrudan öğretim yöntemine göre dinlediğini anlama çalışmalarına nazaran daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada da kontrol ve deney gruplarının kendi içlerinde ön test ve son testten aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve her iki yöntemde öğrencilerin dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği görülmüştür. Ancak deney ve kontrol gruplarının son testlerinin toplam ortalama puanları karşılaştırıldığında seçici dinleme yönteminin not alarak dinleme yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Not alarak dinleme yönteminde, “*öğrencilerin dinleme esnasında dinledikleri her şeyi not almaya çalışmaları*” (Epeçan, 2013, s. 343) dinlemeyi olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Craik ve Tulving (1975) not almanın çeşitli bilişsel süreçleri harekete geçirerek anlama ve hatırlamada önemli etkileri olduğunu belirtir. Birey bu etkinliği gerçekleştirirken aşağıdaki zihinsel aşamalardan geçmek durumundadır: Dinlemek/okumak – Anlamak – Analiz etmek – Seçmek – Not etmek (Özbay, 2005, s. 88). Dolayısıyla öğrencilerin bu zor süreçleri haftada bir saatlik ve toplamda 10 saat süren uygulamalarla edinmesi kolay değildir. Bu sebeple başta Türkçe dersi olmak üzere bütün derslerde öğrencilerin dersi veya herhangi bir şeyi dinlerken nasıl not alacağı konusunda yönlendirilmesi gerekir. Ayrıca not alarak dinlemeyi gerçekleştirmede zihin haritalama, ana fikir ve Cornell not alma teknikleri gibi farklı pek çok teknikten faydalanmak da mümkündür. Şahin ve Aydın ve Sevim'in (2011) çalışmasında Cornell not alma tekniğini kullanan öğrencilerin klasik not alma tekniklerini kullanan öğrencilere; Aydın'ın (2010) çalışmasında ise zihinde haritalama tekniği ile not tutan öğrencilerin klasik not alma teknikleriyle not tutan öğrencilere göre dinlediğini anlamada daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, not alarak dinleme yönteminin öğrencilere farklı tekniklere dayalı olarak anlatılması ve çokça uygulama yaptırılarak pekiştirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırma bulgularına göre seçici dinleme yöntemini kullanan deney grubunun dinlediğini anlama becerisi kontrol grubuna göre daha yüksek çıkmıştır. Karabacak'ın (2014) çalışmasında da seçici dinlemenin öğrencinin dinlediğini anlama becerisini geliştirdiği tespit edilmiş ve bu durum, belli bir amaç doğrultusunda yapılan bilinçli dinlemenin önem ve gerekliliğine bağlanmıştır. Benzer şekilde Temur (2010) da metin öncesinde verilen soruların dinlediğini anlama beceri düzeyine olan etkisinin metin dinlendikten sonra verilen sorulara göre daha fazla olduğu ve metni dinlemeden önce soruların bilinmesinin seçici ve amaçlı dinlemeye katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla amaçlı bir dinlemenin dinleme becerisini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir. Epçaçan (2013) da dinleme eğitiminde özellikle metin okumalarından önce amaç oluşturulmamasını, dinleme becerilerini etkileyen unsurlardan biri olarak göstermektedir.

“*Dinleme ve not alma, derste başarılı olmayı sağlayan iki kritik beceridir. Amaçlı ve odaklanmış bir dinleme olmadan doğru notlar almak olanaksızdır*” (Şahin, Aydın ve Sevim, 2011). Bu tespit, araştırmanın sonucunda elde edilen seçici dinlemenin not alarak dinlemeye göre dinlediğini anlamayı daha çok geliştirdiğini desteklemektedir. Amaçlı ve odaklı dinleme türü olarak düşünülen seçici dinleme becerisi geliştirilmeden etkili bir not alma gerçekleşmeyecektir. Not almanın da öğrenme ve bilgileri uzun süreli saklama ve hatırlamadaki önemi göz önüne alındığında bu iki yöntemin kullanılmasında seçici dinlemeden not alarak dinlemeye basamaklı bir yol izlenmesinin dinlediğini anlamada daha etkin olacağı söylenebilir.

Sonuç olarak dinleme yöntem ve tekniklerinin öğrenciler tarafından bilinçli kullanılmasını sağlamak ve bu yöntemlerde aşamalı bir yol izlemek, dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesinde etkili olacak ve buna bağlı olarak da öğrencilerin hem akademik süreçlerindeki hem de sosyal yaşantılarındaki iletişim başarılarına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aydın, G. (2009). *Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenen Anlamaya Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Brent, R., & Anderson, P. (1993). Developing Children's Classroom Listening Strategies. *The Reading Teacher*, 47 (2), 122-126.
- Cemiloğlu, M. (2004). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Bursa: Alfa Akademi Yayınları.

Dilek Ceran

Seçici Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi

The Effect of Selective Listening and Listening Methods by Note-Taking on Listening Comprehension Skill of Sixth Grade Students

- Cihangir, Z. (2004a). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Cihangir, Z. (2004b). Üniversite Öğrencilerine Verilen Etkin Dinleme Becerisi Eğitiminin Dinleme Becerisine Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 237-251.
- Demirel, Ö. (2003). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (27), 263-274.
- Doğan, Y. (2011). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erçaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, (11), 331-352.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocaadam, D. (2011). *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Maden, S. ve Durukan, E. (2010). Kavram Haritaları ile Not Tutmanın İlköğretim Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerine Etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 1 (2), 63-70.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi 6, 7 ve 8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2001). Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirme Yolları. *Türk Dili*, (589), 9-15.
- Özbay, M. (2012). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Rost, M. (1994). *Introducing Listening*. London: Penguin English Applied Linguistics.
- Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, A. ve Aydın, G. (2011). Cornell Not Alma Tekniğinin Dinlenen Metni Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 29-36.
- Taşer, S. (2000). *Konuşma Eğitimi*. İstanbul: Papyrus Yayınları.
- Temizyürek, F. (2011). *Konuşma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Temur, T. (2010). Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların Üniversite Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Düzeyine Etkisi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 303-319.
- Temur, T. (2001). *Dinleme Becerisi-Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Türkyılmaz, M. (2010). Bir Ders Aracı Olarak Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi: “Eskici” Metni Örneğinde Deneysel Bir Çalışma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 207-220.
- Tompkins, G. E. (1998). *Language Arts Content and Teaching Strategies*. California State University, Prentice-Hall Inc. New Jersey.
- Umagan, S. (2007). *Dinleme-İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yangın, B. (1998). *Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yangın, B. ve Katrancı, M. (2013). Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6 (11), 733-771.
- Yıldırım, H. (2007). *İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wacker, K. G., & Hawkins, K. (1996). “Curricula Comparison for Classes in Listening”, *International Journal of Listening*, (10), 14-28.